

МІЖДЗЯРЖАЎНАЯ АДУКАЦЫЙНАЯ ЎСТАНОВА
ВЫШЭЙШАЙ АДУКАЦЫІ
«БЕЛАРУСКА-РАСІЙСКІ ЎНІВЕРСІТЭТ»

Кафедра «Гуманітарныя дысцыпліны»

БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)

*Метадычныя рэкамендацыі да практычных заняткаў
для студэнтаў эканамічных спецыяльнасцяў
дзённай і завочнай формаў атрымання адукацыі*

КОМПЛЕКС ЗАДАННЯЎ



Магілёў 2019



УДК 811.161.3
ББК 81.2Бел
Б 43

Рэкамендавана да выдання
вучэбна-метадычным аддзелам
Беларуска-Расійскага ўніверсітэта

Адобрана кафедрай «Гуманітарныя дысцыпліны» «26» лютага 2019 г.,
пратакол № 8

Складальнікі:

ст. выкладчык В. В. Панежа (для спецыяльнасцяў «Эканоміка і арганізацыя
вытворчасці», «Эканоміка і кіраванне на прадпрыемстве»);

ст. выкладчык А. В. Шарапава (для спецыяльнасці «Транспартная
лагістыка»);

выкладчык Н. У. Фёдарова (для спецыяльнасці «Фінансы і крэдыт»)

Рэцэнзент ст. выкладчык Г. В. Сагіева

Метадычныя рэкамендацыі да практычных заняткаў па дысцыпліне
«Беларуская мова (прафесійная лексіка)» ўключаюць у сябе практычныя
заданні рознага тыпу для праверкі і замацавання ведаў па розных раздзелах
вучэбнай дысцыпліны, тэксты эканамічнай тэматыкі, спіс літаратуры для
вывучэння.

Прызначаецца студэнтам I курса эканамічных спецыяльнасцяў дзённай і
завочнай формаў атрымання адукацыі.

Вучэбна-метадычнае выданне

БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)

Адказны за выпуск С. Я. Макарава

Тэхнічны рэдактар І. В. Галубцова

Камп'ютарная вёрстка М. А. Меляняка

Падпісана ў друк . Фармат 60x84/16. Папера афсетная. Гарнітура Таймс.
Друк трафарэтны. Ум. друк.арк. . Ул.-выд.арк. . Тыраж 56 экз. Заказ №

Выдавец і паліграфічнае выкананне:

Міждзяржаўная адукацыйная ўстанова вышэйшай адукацыі
«Беларуска-Расійскі ўніверсітэт».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца,
вырабляльніка, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў

№ 1/156 ад 07.03.2019.

Пр-т Міру, 43, 212022, Магілёў.

© Беларуска-Расійскі
ўніверсітэт, 2019



Заданні для спецыяльнасцяў «Эканоміка і арганізацыя вытворчасці», «Эканоміка кіравання вытворчасцю»

1 Фанетычна-арфаэпічныя асаблівасці беларускай мовы. Арфаграфічныя нормы беларускай мовы

Заданне 1.1

Пазначце, якія гукі вымаўляюцца на месцы падкрэсленых літар і спалучэнняў літар.

Падчас, маёмасць, суддзя, удзельнік, падрадчык, займаецца, адказнасць, лізінг, капіталаўкладанне, адцясніць, просьба, адцягваць, загадчык, выраб, паказчык, разлік.

Заданне 1.2

Прачытайце словы, правільна расставіўшы націск. Пры сумненні звярніцеся да слоўніка.

Адкрыццё, выпадак, высокаразвіты, кіламетр, к(о,а)ледж, крыху, на Беларусі, наспех, навіна, пасланец, першыństwo, процівага, слабы, спіна, удалы, хаос, цяжар, шэсцьдзясят, эксперт, бартэр, біржавы курс, валавая прадукцыя, унутрыцэлавая зачыны, дэбет, дакумент, занятасць насельніцтва, інструмент, іскавая даўнасць, цэнавая палітыка.

Заданне 1.3

Прачытайце словы і спалучэнні слоў у адпаведнасці з арфаэпічнымі нормамі беларускай мовы. Адзначце марфемы, у якіх назіраецца несупадзенні ў напісанні і вымаўленні.

Серыйная вытворчасць, сфера абслугоўвання, вучыцца, год ад году, горад, грамадскі, працоўны стаж, зверху, таварны дэфіцыт, лодка, мозг, не быў, перакладчык, пясчынка, тэхналогія вытворчасці, снег, спелы, стужка, тэхнічны праект, працоўныя рэсурсы, узровень якасці прадукцыі, цвёрды, цвісці, чысты даход прадпрыемства.

2 Марфалагічныя асаблівасці беларускай мовы

Заданне 2.1

Перакладзіце словазлучэнні на беларускую мову. Параўнайце род назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.

Авансовый отчет, автоматизация производства, аттестация качества продукции, баланс народного хозяйства, баланс рабочего времени, балансовая прибыль, балансовая стоимость основных фондов, бездефектное изготовление продукции, безработица, виды движения предметов труда, внешняя торговля, заслуженное вознаграждение, неразборчивая подпись, вторичное сырье,

государственное имущество, выходное пособие, денежное обращение, заводская себестоимость, государственный заём, капитализация прибыли, значительный убыток, промышленное сырьё, складское хозяйство, рационализаторское предложение, непрерывная рабочая неделя, частная купля-продажа.

Заданне 2.2

Пастаўце назоўнікі ў родным, давальным і месным склонах.

Фабрыка, продаж, крэдыт, ліквіднасць, лізінг, баланс, прамысловасць, тэхніка, даход, стаўка, выраб, тыдзень, падатак, гаспадарка, эканоміка, гандаль, праца, паказчык, пасіў, плацёж.

Заданне 2.3

Пры дапамозе суфіксаў утварыце ад прапанаваных назоўнікаў прыметнікі, падбярэце да іх назоўнікі.

Плацёжаздольнасць, спажыванне, банк, нарматывы, бухгалтар, восень, гігант, падатак, нарміраванне, інфармацыя, абарот, мадэль, Парыж, Палессе, завод, дыспетчар, сістэма, склад, камерцыя, закупка, чэх, шкло, канверсуемасць.

Заданне 2.4

Утварыце ад лічэбнікаў з назоўнікамі складаныя прыметнікі і падбярэце да іх адпаведныя назоўнікі.

Узор выканання: 45 год – саракапяцігадовы юбілей.

3 гадзіны, 12 кіламетраў, 27 градусаў, 500 грам, 50 тон, 30 працэнтаў, 82 кватэры, 2 сутак, 7 паверхаў, 100 метраў, 9 тамоў.

3 Сінтаксічныя асаблівасці беларускай мовы

Заданне 3.1

Перакладзіце на беларускую мову наступныя словазлучэнні з лічэбнікамі. Параўнайце формы лічэбнікаў і назоўнікаў у рускай і беларускай мовах.

В трех километрах от города, двести двадцать три километра, три пятых населения, завтра – 12 ноября, ему более пятидесяти лет, семеро менеджеров, половина седьмого утра, три студента, два первых дня, шесть целых и две десятых килограмма, три окна, менее двухсот лет, хватит дня на два, в шестом часу, целых три длинных года.

Заданне 3.2

Знайдзіце спалучэнні слоў, у якіх дапушчаны памылкі. Запішыце правільна.

Дзве новых цацкі, з дзвюмястамі шасцюдзесяцю трыма кнігамі, у паўтарах вёдрах, чатыры новыя ручкі, два цэлых і пяць дзесятых працэнта, адзін цэлы і



чатыры дзесятых літра, з чатырыста пяцідзясяці трох сталоў, двухстам пяцідзясяці двум вучням, сямнаццацю вербамі, з двумастамі дванаццацю сшыткамі, другая частка большая першай, чатыры цэлых і сем дзевярых гектара, у тромстах сорок двух тонах, адзін цэлы і шэсць сотыя кілаграма, са сто пяцідзясяцю тысячамі гектарамі, нуль цэлых і пяць дзсятых працэнта, пад адзін цэлы і тры дзсятых працэнтаў, першая частка большая за другую.

4 Культура прафесійнага маўлення

Заданне 4.1

Зрабіце пераклад, памятаючы пра асаблівасці перакладу дзеепрыметнікаў.

Находящиеся в обращении деньги; работающие на предприятии; лицо, составившее договор; будущее фирмы, посещающие выставки; соответствующий налог; договаривающиеся стороны; превышающая расход; развивающееся сотрудничество приносит результат; устаревшие сведения; цифры, показывающие динамику роста; время, отведенное для рекламы; устанавливаемые законом; меры, оказывающие воздействие; сделавшие заказ на этой неделе; работающий с молодыми специалистами.

Заданне 4.2

Зрабіце пераклад, памятаючы пра скланенне лічэбнікаў.

В 2006 году, в 45 % случаев, из 1636 примеров, к 859 студентам, о 5947 задачах, расплатился 889 рублями, разместили на 832 страницах, не хватает 234 страниц, помогли 249 ветеранам, засажено более 2890 гектаров земли, зарегистрировано около 97 случаев, доволен 194 студентами, жизнь сосны измеряется 350 и даже 600 годами.

Заданне 4.3

Складзіце словазлучэнні з наступнымі словамі.

Абавязак, абавязацельства, абарона, агляд, адказнасць, акт, асоба, бяздзейнасць, вызваленне, галіна, гарантыі, канфіскацыя, маёмасць, пошліна, іск, звычай, тэрмін, рахунак, санкцыі, рэгуляванне, доказ, штраф.

Заданне 4.4

Перакладзіце на беларускую мову дзеепрыслоўныя словазлучэнні, вызначце іх стылёвую прыналежнасць.

Включая полученные результаты, дополнив задание, зная расстояние, изучая особенности производства, исходя из условия опыта, наблюдая сдвиг, направляя развитие, не нарушая жизненного цикла, не обратив внимания, не ограничивая распространение, описав среду обитания, принимая во внимание, разместив в пространстве, учитывая данные предыдущего исследования.



Заданне 4.5

Напішыце анатацыю на адзін з параграфуў ці раздзелаў з падручніка па вашай спецыяльнасці.

Заданне 4.6

З якіх дзелавых папер маглі быць узяты наступныя выразы?

Адбудзецца сустрэча, прашу прыняць, усё атрыманае вярну, давяраю атрымаць, апаратура ў парадку, справаздача прыкладаецца, выдадзена для прадстаўлення, за справаздачны перыяд, упаўнаважваю распараджацца, прадпрыемства абавязваецца, ацэначная камісія ў складзе, пастанавілі, з'яўляецца студэнтам, даводзім да вашага ведама, слова даецца.

Заданне 4.7

Прывядзіце прыклады выказаў і формул, што існуюць у маўленчым этыкеце жыхароў іншых краін. Падрыхтуйце рэферат пра маўленчы этыкет адной з краін.

Заданне 4.8

Падрыхтуйце вусныя даклады (на 3–5 хв.) па наступных тэмах (на выбар).

- 1 Прычыны моўных памылак і камунікатыўных няўдач.
- 2 Этыка маўленчых зносінаў.
- 3 Хітрасці ў спрэчцы.
- 4 Красамоўства спецыяліста па рэкламе.
- 5 анцылярызмы, моўныя штампы ў маўленні эканаміста.
- 6 Прыёмы эфектыўнага слухання, кіраванне ўвагай.
- 7 Стылі зносінаў.
- 8 Нацыянальныя стылі вядзення перагавораў.
- 9 Культура спрэчкі, дыскусіі, палемікі.
- 10 Стылі паводзінаў дзелавых партнёраў у канфліктнай сітуацыі.
- 11 Культура дзелавых тэлефонных перагавораў.
- 12 Паводзіны ў грамадскіх месцах.
- 13 Мастацтва камплімента.
- 14 Правілы ўручэння падарункаў.
- 15 Асаблівасці знешняга выгляду службовай асобы.
- 16 Кіраванне канфліктамі ў рэкламнай дзейнасці.
- 17 Перагаворы з «цяжкімі» кліентамі.
- 18 Асаблівасці перагавораў на выставах і кірмашах.
- 19 Асаблівасці камерцыйных перагавораў з замежнымі кліентамі.
- 20 Тэхніка пераканання ў спрэчцы.



5 Лексічныя і фразеалагічныя асаблівасці беларускай мовы

Заданне 5.1

Лексічныя значэнні якіх слоў тлумачацца ў дадзеных сказах?

1. Прадстаўнік арганізацыі, установы, які выконвае дзелавыя даручэнні.
2. Від банкаўскага рахунку, што дае магчымасць контрагенту атрымаць ва ўмовах, паказаных у акрэдытыўным даручэнні, плату за тавар, работы, паслугі адразу пасля выканання абавязанняў.
3. Новаўвядзенне, вынік творчай дзейнасці, што накіраваны на распрацоўку, стварэнне і размеркаванне новых відаў вырабаў, тэхналогій, укараненне новых арганізацыйных формаў.
4. Працэс стымулявання сябе і іншых на дасягненне індыўдуальных мэтай і агульных мэтай арганізацыі.
5. Сукупнасць прадпрыемстваў, аб'яднаных з мэтай цэнтралізацыі функцый забеспячэння рэсурсамі і маркетынга на ўзгодненых умовах.
6. Дастаткова жосткая форма аб'яднання прадпрыемстваў, часта звязаных паміж сабой тэхналагічным ланцужком.
7. Сукупнасць форм і метадаў, з дапамогай якіх ажыццяўляецца рэгуляванне ўзнаўлення (планаванне, кіраванне, рычагі стымулявання вытворчасці, фінансава-крэдытныя інструменты, форма аплаты працы і матэрыяльнага стымулявання).
8. Форма вядзення гаспадаркі, калі для прыцягнення замежнага капіталу фірмам на пэўны тэрмін за плату здаюць у эксплуатацыю прыродныя багаці (зямлю, лясныя ўгоддзі, месцанараджэнне карысных выкапняў), прадпрыемствы і іншыя гаспадарчыя аб'екты, што належаць дзяржаве.
9. Двухбаковае абавязанне, заключае на канкрэтны тэрмін, выкарыстоўваецца ў міжнароднай практыцы як пэўны тып дагавору.
10. Інжынерна-кансультацыйныя паслугі; адасоблены ў самастойную сферу дзейнасці комплекс паслуг камерцыйнага характару па падрыхтоўцы і абслугоўванні будаўніцтва і эксплуатацыі прамысловых, інфраструктурных, сельскагаспадарчых і іншых аб'ектаў.

Словы для даведак: інавацыя, агент, канцэсія, матывацыя, канцэрн, акрэдытыў, сіндыкат, кантракт, гаспадарчы механізм.

Заданне 5.2

Утварыце словазлучэнні з прыведзенымі назоўнікамі такім чынам, каб паказаць, што гэтыя назоўнікі з'яўляюцца мнагазначнымі.

Зямля, канал, корань, маса, фігура, крыніца, марка, клімат.

Заданне 5.3

Перакладзіце словы з рускай мовы на беларускую і вызначце асаблівасці беларускага засваення запазычаных слоў.

Закон, кафедра, статья, судья, аудитор, аукцион, депозит, аудитория, бартэр, бизнес, инфляция, брак, клиринг, лизинг, холдинг, актив, амортизация, биржа, баланс, бюджет, масштаб, риск, график, дефект, инновации, интенсивность, инфраструктура, инфляция, конкурент.



Заданне 5.4

Дакажыце, што прыведзеныя словы з'яўляюцца амонімамі. Складзіце словазлучэнні ці сказы, ужыўшы амонімы з розным значэннем.

Блок, бокс, бабка, пасіў, соты, ладдзя, падарожнік, рана, кампанія, тэрмін, пара, банк.

Заданне 5.5

Раскрыйце і параўнайце значэнні сугучных слоў беларускай і рускай моў. Як называецца такая з'ява? Дапоўніце рад уласнымі прыкладамі.

Адказаць – отказать, дыван – диван, нядзеля – неделя, пакой – покой, рэч – речь, справа – справа, чуць – чуть.

Заданне 5.6

Раскрыйце значэнні наступных паронімаў, складзіце з імі сказы (5–6 на выбар).

Адзіны – адзіночны, кваліфікаваны – кваліфікацыйны, рэальны – рэалістычны, суцешыць – суцішыць, эканомны – эканамічны, факультатыўны – факультэцкі, фундаментальны – фундаментны, афіцыйны – афіцыезны, эфектны – эфектыўны.

6 Беларуская навуковая тэрміналогія. Тэрмін, спецыфіка тэрмінаў

Заданне 6.1

Прачытайце тэкст. Выдзеліце тэрміны. На аснове чаго вы іх выдзелілі?

Рынак – гэта самарэгулявальная сістэма адносін паміж пакупнікамі і прадаўцамі, вытворцамі і спажывальцамі па рэалізацыі і абмену тавараў і паслуг, якая забяспечвае задавальненне попыту на тавар рознымі прапановамі. Сучасны рынак уяўляе сабой шматпланавое паняцце і мае шэраг адметных характарыстык. Гэта наяўнасць адасобленых, як правіла, эканамічна і юрыдычна самастойных вытворцаў, якія нясуць матэрыяльную рызыку за сваю прадпрымальніцкую дзейнасць, свабоднае цэнаўтварэнне, развітая канкурэнцыя і дзяржаўнае рэгуляванне для забеспячэння аптымальных умоў развіцця ўсёй рынкавай эканамічнай сістэмы ў цэлым, а таксама сацыяльнай абароны насельніцтва і прадпрымальнікаў шляхам выкарыстання розных адміністрацыйных, заканадаўчых і крэдытна-фінансавых інструментаў. Пры гэтым дзяржаўнае рэгуляванне не ставіць на мэце падтрымку стратных прадпрыемстваў і галін эканомікі, а менавіта стварае ўмовы для іх развіцця. Фактарамі, якія ўтвараюць рынак, з'яўляюцца попыт (плацёжаздольная патрэба, прапанова) і цана, г.зн. тая колькасць грошай, якую спажывец гатовы заплаціць за тавар. (*Экономика организации предприятия*)



Заданне 6.2

Вызначце спосаб словаўтварэння дадзеных тэрмінаў.

Спагнанне, уладальнік, цэнаўтварэнне, эксплуатацыйны, рэнтабельнасць, рэкламаваць, пазыкадавец, ліквіднасць, каціроўка, дэцэнтралізацыя, дэпазітар, гаспадарка, маёмасць, разлік, выплата.

Заданне 6.3

Складзіце сказы с наступнымі тэрмінамі.

Прадукцыя, кошт, рэалізацыя, рэнтабельнасць, гаспадарка, бухгалтарскі ўлік, тарыфная стаўка, грашовы паток, плацельшчык, даход, механізацыя вытворчасці.

Заданне 6.4

Аб'яднаўшыся ў міні-групы, зрабіце пераклад на беларускую мову тэксту па вашай спецыяльнасці (гл. ніжэй). Падкрэсліце тэрміны. Ахарактарызуйце спецыфічныя рысы пяці з іх, вынікі назіранняў занясіце ў прапанаваную табліцу.

Тэрмін	Паходжанне	Структура	Утварэнне
--------	------------	-----------	-----------

Тэксты¹ для перакладу

1. Согласно эффекту масштаба производства, чем более высокое место относительно конкурентов занимает предприятие по удельному весу зоны сбыта, тем ниже постоянные затраты предприятия по реализации продукции относительно этих конкурентов. Такая ситуация способствует увеличению затрат на проведение разработок по выпуску новой продукции.

Согласно методу «бостонская матрица», выделяются четыре типа зон деятельности: «звезды», «дойные коровы», «трудные дети» и «собаки». Зоны сбытовой деятельности типа «звезды» характеризуются высоким уровнем квалификации персонала, доходом, прибылью, лидирующим положением среди конкурирующих предприятий. Предприятие сознательно планирует высокие затраты по поддержанию высокой доли сбыта, рекламе, развернутой диверсификации реализуемой продукции.

Далее, после наступления порога насыщения товарами «звезды» переходят в стадию «дойных коров», которые характеризуются высокими долями рынка сбыта, относительно низкими затратами на единицу реализуемого товара. Здесь возникают широкие возможности по таким нововведениям, как торговые скидки, предоставление постоянным клиентам пластиковых карт типа «почетный гость», франчайзинг товара и т. д.

¹ Тут і далей тэксты для перакладу падабраныя з выкарыстаннем рэсурсаў Інтэрнэта.



2. Зоны деятельности типа «трудные дети» отличаются непредсказуемостью и неуправляемостью рыночных ситуаций, например, поведение покупателей и предприятий-конкурентов характеризуется тем, что «они могут выкинуть все». При этом начинают наблюдаться более высокие темпы роста затрат по сравнению с доходами. На рынке сбыта появляются более сильные конкуренты, которые предлагают более качественные, многофункциональные и разнообразные товары, комфортные условия обслуживания, например, бесплатные автобусы до супермаркетов, детские комнаты, гибкие системы ценовых скидок на товары, срок реализации которых истек, что может значительно сузить занимаемые нашим предприятием доли рынка.

В таких случаях необходимо оценить свои производственно-финансовые возможности относительно конкурентов и принять решение: либо, например, резко усилить свою конкурентоспособность и не отдать свои ранее завоеванные рынки и клиентов другим предприятиям, либо, при невозможности этого, уйти с рынка.

Зоны деятельности типа «собаки» – зоны с небольшой долей рынка, низкой конкурентоспособностью реализуемых товаров, высокими издержками реализации.

Здесь возможна детальная и глубокая сегментация своей зоны рынка по таким параметрам, как целевой рынок – с выбором одного или нескольких массивов покупателей, товар или услуга – по одной марке товаров или услуг для конкретного массива покупателей или по модифицированным маркам товаров и услуг для определенных групп покупателей. Аналогично может быть проведена сегментация по таким параметрам, как цена, каналы товародвижения, реклама и планы маркетинга.

3. Анализ стратегий по прибыли определяет основные маркетинговые факторы, действующие на показатель прибыли. Прежде всего это борьба за увеличение доли рынка относительно нескольких ведущих конкурентов, доходов, рентабельности продукции, добавленной стоимости предприятия, его экономического роста, качества продукции и снижение расходов.

Стратегическая модель Портера определяет основные направления анализа и планирования по отобранным целевым рынкам и стратегическим преимуществам, например, по предлагаемым уникальным товарам или услугам. Разрабатывая направления преимуществ товаров по сравнению с товарами конкурентов, модель Портера прежде всего делает упор на оптимальные издержки, дифференциацию и концентрацию товарных позиций.

Оптимизация по издержкам предполагает ориентацию предприятия на широкий рынок покупателей, в результате чего снижаются удельные затраты. Это, в свою очередь, ведет к снижению цены единицы изделия.



4. Дифференциация товарной массы по группам предполагает их многообразие позиционирования перед разными группами покупателей. Например, телефонная компания «Би-лайн» предлагает для молодежи, и особенно для девушек, телефоны, имеющие яркие и стильные футляры, которые могут по желанию клиента меняться. Для предпринимателей этот фактор не играет ключевой роли, и более важным фактором выступает наличие, например, органайзера, календаря, диктофона и т. д.

Противоположной стратегией является стратегия концентрации планирования сбыта продукции на отобранном сегменте рынка на основе уникальности характеристик товара. Например, мобильный телефон может выполнять функции не только часов, будильника, блокнота, телефонной книги, но и таких уникальных функций, как тонометр или термометр.

Таким образом, концентрация на реализации функциональной уникальности товаров позволяет сделать вывод, что фирма необязательно должна быть крупной. Напротив, компактная фирма, имеющая небольшую долю рынка, за счет стратегии концентрации функциональной уникальности товаров на небольшом сегменте, может добиться с точки зрения соотношения «доходы – затраты» более лучших финансово-экономических показателей, чем крупная фирма.

Опрос маркетологов крупных предприятий и компаний показывает, что одной из основных работ при планировании маркетинга является разработка цен на реализуемую продукцию. Стратегические и тактические вопросы гибкого управления ценами на продукцию кардинальным образом влияют на успешное внедрение продукции на рынке, эффективное сегментирование рыночных зон и товарное позиционирование, получение максимума доходов при оптимальных издержках сбыта.

Ценообразование складывается из звеньев длинной цепи сбытовой деятельности предприятия.

5. Как правило, современное промышленное производство очень сложно. Его особенности заключаются:

- в комплексном характере необходимости учета экономических, технических, политических факторов;
- сложности как технической, так и организационной;
- тесной связи с внешней средой предприятия;
- быстрой номенклатурной обновляемости;
- резком росте значения кадрового потенциала предприятий.

Конкретным содержанием управления производственной деятельностью являются, в частности:



- выбор и обоснование производственной структуры предприятия, его производственной мощности, специализации цехов, организации участков, рабочих мест;
- определение состава оборудования с учетом его технико-экономических характеристик;
- организация технической подготовки и технического обслуживания производства;
- определение и управление кадровым составом предприятия;
- выбор и организация производства продукции исходя из интересов рыночных потребителей;
- получение в результате производства необходимого соотношения экономических результатов (прибыли и затрат);
- определение и организация рационального движения предметов труда, темпов выпуска и запуска в производство всей номенклатуры продукции;
- организация материально-технического снабжения производства исходя из его бесперебойного функционирования;
- организация управления предприятием;
- решение задач социального развития коллектива.

Заданні для спецыяльнасці «Транспартная лагістыка»

1 Фанетычна-арфаэпічныя асаблівасці беларускай мовы. Арфаграфічныя нормы беларускай мовы

Заданне 1.1

Прачытайце словы, правільна вымаўляючы ўсе зычныя гукі. Выдзеленыя літары запішыце ў транскрыпцыі.

Бізнес, выраб, грамадства, дасведчанасць, дзвесце, дывідэнд, заводскі, заказчык, закладчык, звесткі, знікненне, ламбард, носьбіт, пазбегнуць, паказчык, продаж, расшыфраваць, спосаб, фальшываманетчык, французскі, футбол, чацвёрты, чыкагскі, экзамен, экзотыка.

Заданне 1.2

Перакладзіце словы і словазлучэнні на беларускую мову. У рускіх і беларускіх словах пастаўце націскі.

Аналог, арест на вклад, биржевой, валовой доход, генезис, издержанный, индустрия, заводской, запрос, заработная плата, застрахованный, металлургия, ножницы цен, нормирование, обеспечение, обходной лист, оптовый, премирование, паевой, принять, разгосударствление, слабый, средства, феномен, электропривод.



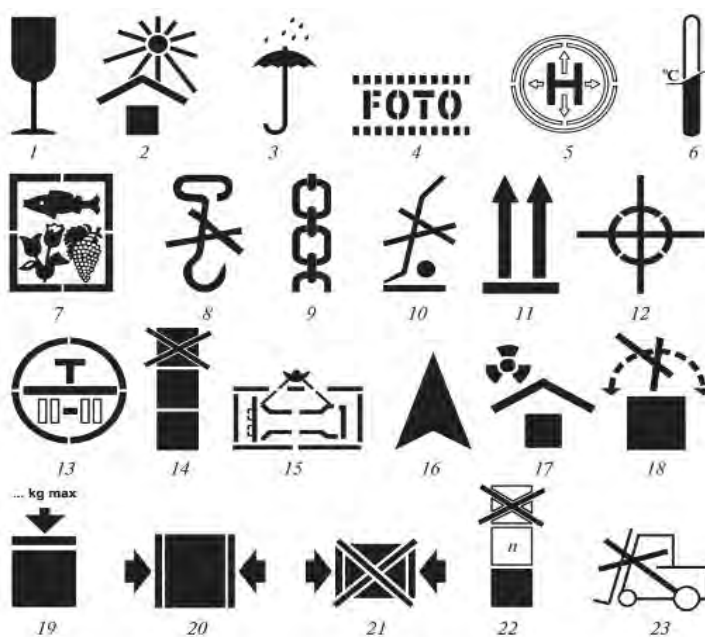
Заданне 1.3

Спішыце словы, устаўце, дзе трэба, адну ці дзве прапушчаныя літары.

Акр...дытыў, акц...нер, ап...рацыя, аргум...нт, а...дыт...р, а...кцыён, барт...р, бухгалт...р, ва...чар, вэкс...ль, вы...віць, г...ктар, гіпер...нфляцыя, гр...мець, дз...вяты д...пазон, дэбіт...р, д...намінацыя, д...пазіт, д...фіцыт, д...цыметр, інв...стыцыя, інт...грацыя, кам...рсант, кансілі...м, канц...лярыя, класт...р, кр...дыт, лака...т, лід...р, мад...рнізацыя, мат...матыка, менедж...р, мен...шы, натары...с, но...-ха..., н...ўстойлівасць, орд...р, па...перызм, пр...міраванне, пр...тэнзія, пр...ферэнцыя, р...візія, р...зерв, р...залюцыя, р...йтынг, р...клама, р...квізіт, р...нтабельнасць, р...сурсы, с...бекошт, с...крэт, сув...зь, тэнд...р, трэйд...р, фен...мен, філ...л, ц...на, ч...тырнаццаць, Чэрвен...скі раён, чэрвен...скае надвор..е, эн...ргія.

Заданне 1.4

Разгледзьце малюнак са знакамі маркіроўкі грузаў. Запішыце па-беларуску, што яны абазначаюць.



Заданне 1.5

Запішыце словы, раскрываючы дужкі і ўстаўляючы, дзе неабходна, прапушчаныя літары і знак «дэфіс».

Адміністрацыйна(тэрытарыяльны), буйна(габарытны), выс...ка(даходны), выс...ка(пробны), гандлёва(прамысловы), глыб...ка(паважаны), дзяржаўна(манапалістычны), д...бра(упарадкаваны), знешн...(гандлёвы), капітала(...кладанні), купля(продаж), матэрыяльна(тэхнічны), мн...га(станочны), нарматыўна(прававы), п...ў(Беларусі), п...ў(годдзе), планав...(стратная), плац...жа(здольны), разлік...ва(крэдытны), ст...(метровы), ст...(працэнтны), тавара(абмен), фонда(узброенасць), чалавек...(дзень), ч...рна(рабочы).

2 Марфалагічныя асаблівасці беларускай мовы

Заданне 2.1

Перакладзіце назоўнікі на беларускую мову. Параўнайце род назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.

Безработица, благосостояние, вес, дело, заём, заявление, имущество, отказ, отсутствие, отчет, прибыль, продажа, производство, подпись, пособие, себестоимость, смета, торговля, труд, хозяйство.

Заданне 2.2

Выпішыце спачатку назоўнікі, што маюць у беларускай мове абедзве формы ліку, потым назоўнікі, што маюць толькі форму адзіночнага ліку, потым – толькі множнага.

Абарачэнне, абсталяванне, абставіны, авуары, акрэдытывы, акрэдытаванне, аўкцыён, банкнот, беспрацоўе, выбары, вэксаль, грошы, даўгі, долары, дывідэнды, дэбаты, зносіны, здзелкі, каштарыс, менеджмент, пеня, перагаворы, плацяжы, попыт, прадпрымальніцтва, працэнты, сертыфікат, стандарт, тарыф, фінансы, чэкі, эфектыўнасць.

Заданне 2.3

Запішыце назоўнікі ў родным, творным і месным склонах. Пры гэтым улічвайце рознае лексічнае значэнне слоў.

Аванс, ацэнка, банк, бюджэт, гандаль, дагавор, дзеяч, завод (магілёўскі / гадзінніка), інфляцыя, іск, лістапад (месяц / восеньскі), ліцэнзія, маркетынг, менеджар, офіс, пазыка, пеня, подпіс, пропуск (на фабрыку / заняткаў), рубель, рынак, рэнта, сувязь, тавар, тэрмінал, турызм, фонд, эканаміст.

Заданне 2.4

Праскланяйце імёны і прозвішчы.

Аляксандр / Алена Лобан, Мікола / Наталля Страха, Міхаіл / Ганна Шыла, Андрэй Сцябло, Вольга Пайдо.

Заданне 2.5

Утварыце магчымыя формы ступеняў параўнання прыметнікаў.

Вялікі аванс, вядомы праект, кваліфікаваны аўдытар, лагістычны цэнтр, выгадны дысконт, даўні крэдыт, чыгуначны транспарт.

Заданне 2.6

Запішыце лічбы словамі і праскланяйце іх.

26; 64; 128; 245; 486; 532; 769; 2/5; 4/8; 7,5; 3,7.



Заданне 2.7

Запішыце словазлучэнні, спалучыўшы лічэбнікі (лічэбнікі пішыце словамі) з назоўнікамі.

1,5 (вярста, кілаграм, літр, метр, секунда, таблетка); 3 (боты, будынак, цягнік, дзверы, машына, чалавек); 48 (рубель, прадукт, палета, вэксаль, нажніцы, кантракт).

Заданне 2.8

Перакладзіце словазлучэнні на беларускую мову. Выкарыстоўвайце розныя спосабы, каб пазбегнуць неўласцівых формаў дзеепрыметнікаў.

Приобретенный за деньги, произведенная продукция, обанкротившийся бизнесмен, развернутая торговля, осознанная необходимость, осуществляющаяся регистрация, договаривающиеся стороны, обслуживающий персонал, находящиеся в обращении купюры, возмещенный убыток, график планируемых расходов, установившиеся цены, хозяйствующий и создающий субъект, «Унесенные ветром» (Маргарет Митчелл), «Несущий смерть» (Стивен Кинг).

Заданне 2.9

Утварыце дзеепрыслоўі ад наступных словазлучэнняў.

Аб'яднаць, абмяжоўваць, абясцэньваць, атрымліваць, выконваць, забяспечваць, збалансаваць, падвойваць, падпісаць, пачынаць, размяркоўваць.

3 Сінтаксічныя асаблівасці беларускай мовы

Заданне 3.1

Перакладзіце словазлучэнні на беларускую мову.

Беспокоиться о выполнении плана, благодарить кассира, болеть корью, в отличие от чего-нибудь, в силу этого, в течение месяца, видеть своими глазами, выше нормы, говорить о транспортной логистике, действовать согласно договору, ехать по районам, жениться на бухгалтере, заведующий отделом, извините этого клиента, испытать беду, исходя из вышесказанного / исходя из соображений, лет около пятидесяти, на этих днях, назначить директором, найти по адресу, опоздать из-за задержки поставок, пойти за бланком, смотреть за собой, средства к существованию, три большие фуры, управляющий делами, читать документ про себя.

Заданне 3.2

Запішыце сказы. Пастаўце неабходныя знакі прыпынку.

1. Найважнейшымі інструментамі дзяржаўнага рэгулявання эканомікі выступаюць падаткі цэны і працэнтныя стаўкі. 2. У прыватнасці нерэгулюемы паток кароткатэрміновага капіталу можа як стымуляваць эканамічны рост у неразвітых краінах так і супрацьстаяць яму. 3. Безумоўна праекты якія фінансуюцца аднолькава але маюць розныя тэрміны рэалізацыі і розны прыбытак маюць розную рэнтабельнасць. 4. Параўноўваючы выдаткі і даходы



якія атрымліваюцца ў адзін і той жа час ці хоць бы ў адзін і той жа год можна атрымаць прыбытак ці панесці страты. 5. Паколькі падатковая сістэма павінна забяспечваць не толькі фіскальную але і стымулюючую функцыю ў заканадаўстве прадугледжваецца шэраг ільгот. 6. Грошы ўзятых ў пазыку з'яўляюцца капіталам. 7. Прыватны сектар у развітых прамысловых краінах уключаючы фінансавых пасрэднікаў інвестыцыйныя банкі шматнацыянальныя карпарацыі павінен таксама дзяліць адказнасць і несці цяжар выдаткаў. 8. Замежныя інвестары праяўляюць вялікую актыўнасць у фінансавым і энергетычным сектарах што з аднаго боку прыводзіць да паляпшэння ўзроўню паслуг але з другога павялічвае рызыку ўзнікнення так званага «залежнага капіталу». 9. Тавары якія рэалізуюцца за межы Рэспублікі Беларусь у свабодна канверсаванай валюце вызваляюцца ад выплаты акцызаў.

Заданне 3.3

Запішыце сказы, правільна дапасоваўшы выказнік да дзейніка.

Для бесперапыннай работы на складзе прысутнічал... каля сарака чалавек. Шэсць аперацый рэалізу...цца ў транспартна-лагістычных цэнтрах. Ужо тры гады прайшл... пад знакам Рэспубліканскай праграмы развіцця лагістычнай сістэмы і транзітнага патэнцыялу «Лагістыка – Транзіт – 2020». Два тыдні мінул... з пачатку працы выпускнікоў эканамічнага факультэта. Большасць міжнародных экспертаў у выніку аналізу спрагназавал... рост аб'ёму перавозак. Прыехал... толькі тры цыстэрны з палівам. Тройка лідараў грузапатоку Беларусі вызначыл...ся – Літва, Польшча, Германія. Частка цягнікоў адпраўлен... па новым маршруце. Дваццаць тры студэнты прыйшл... на абарону курсавой работы. Частка студэнтаў был... на практыцы ў банках, частка – у падатковай інспекцыі. У Мінскай і Брэсцкай абласцях размешчан... большасць лагістычных цэнтраў Беларусі. У аўдыторыю ўвайшл... двое. Сорок адзін лагатып бы... прадстаўлен... на конкурс. Аддзелам збыту кірава... вопытны спецыяліст Іванова. Гатов... клішэ дапамогуць пры афармленні дакументаў. Рэзюмэ зрабі... належнае ўражанне. БРУ прыня... новыя правілы ўнутранага распарадку. БАМЭ ініцыява... арганізацыю курсаў павышэння кваліфікацыі экспедытараў.

4 Культура прафесійнага маўлення

Заданне 4.1

Знайдзіце словазлучэнні, у якіх парушана лексічная спалучальнасць слоў. Выпраўце памылкі.

Вытворчасць працы, дадзеная сітуацыя, вытворчыя ўмовы, бягучыя выдаткі, спажывецкая вартасць, ведамасны кантроль, рознічны продаж, камерцыйны разлік, прадуктыўныя сілы, пакупная вартасць, абанементная запазычанасць, даныя правы, пазыковае абавязацельства, пазыковы ліст, пазыковыя сродкі, данае мною слова, дабрачынныя сродкі, гарантыйнае абавязацельства, дэбіторская запазычанасць, юрыдычны твар, асабісты рахунак, прыватная ўласнасць, матэрыялістычныя затраты, адчыніць вочы / кнігу / дзверы / фортку.



Заданне 4.2

Запішыце сказы, выправіўшы ў іх памылкі пры ўтварэнні ступеняў параўнання прыметнікаў.

Лагістычныя цэнтры з'яўляюцца адным з больш важнейшых інструментаў сучаснай эканомікі. Эканамічная тэрміналогія фарміравалася з самых старажытнейшых часоў. Закон эканоміі часу больш шырэйшы, чым закон росту прадукцыйнасці працы. Дзяржаўны закон вышэйшы нарматыўных актаў адміністрацыйнай улады.

Заданне 4.3

Утварыце словазлучэнні, уставіўшы правільныя прыназоўнікі замест дэфіса.

Быць-менеджар, браць-увага, выбар-дзве магчымасці, выбраць тавар-свой густ, два разы-тыдзень, падобны-бізнесмен, пасяджэнне-пятая гадзіна, патрабавальнасць-падначалены.

Заданне 4.4

Выпраўце памылкі ў сказах, якія былі перакладзены з рускай мовы з дапамогай электроннага перакладчыка.

Яблыня была вышэй грушы. Гэта быў лепшы дзень у маім жыцці. Цётка была сквапнай і карыснай. Зачыні вочы! Нечакана апынулася, што ўсе грошы скончыліся. У вашых трактарах шмат шлюбу. У Сцяпана не вельмі добры смак. Я ўмею гуляць на розных інструментах. Не кратай мяне, пакінь у пакоі! Раніца мудрэй за вечар. Меры для ўсталявання гаспадара машыны. Кіраўнік выступіў са сказам. У верасні быў прынят сапраўдны закон. За рахунак уласных сродкаў. Эканамічныя правапарушэнні, якія вабяць канфіскацыю маёмасці.

5 Лексічныя і фразеалагічныя асаблівасці беларускай мовы

Заданне 5.1

З дзвюх прапанаваных груп эканамічных тэрмінаў утварыце і запішыце сінанімічныя пары слоў.

Бартар, дылер, дысконт, дэбітор, дэпазіты, імпорт, індустрыя, камерсант, кошт, крэдыт, падатак, такса, фундатар, экспарт, эмбарга.

Пазыка, пошліна, увоз, гандляр, вываз, забарона, абмен, расцэнка, пасрэднік, прамысловасць, уклады, спонсар, даўжнік, скідка, вартасць.

Заданне 5.2

Запішыце антонімы да эканамічных тэрмінаў.

Актыў, багаты, баланс, дэбет, дэвальвацыя, дэ-юрэ, крэдытор, маярат, пагрузка, памылковы, прыбытак, рэімпарт, унутраны гандаль, фальсіфікат, экспарт.



Заданне 5.3

Запішыце сказы, у якіх прапанаваныя словы выступалі б у ролі амонімаў. Акцыя, валюта, каштаваць, розніца, такса, эмісія.

Заданне 5.4

Утварыце з паронімамі словазлучэнні ці сказы, у якіх раскрылася б лексічнае значэнне слоў.

Альянс – альяс, валавы – валовы, дамаўленне – дамоўленасць, дысконт – дысконт, дэбет – дэбіт – дэбют, дэбітор – дэбютант, кампетэнтнасць – кампетэнцыя, рухава – рухомы, сальда – сальта, эканамічны – эканомны.

Заданне 5.5

Вызначце значэнне фразеалагізмаў / прафесійных устойлівых выразаў, што паходзяць з эканамічнай сферы.

Ахвяра падоўжанай пілы. Баш на баш. Белыя / сінія / шэрыя каўнерыкі. Валютная змяя. Вуха на вуха. Выходзіць (выйсці) у тыраж. Дойная карова. Залаты фонд. Зводзіць (звесці) канцы з канцамі. Зняць вяршкі. Каменнае дно. Кульгавая качка. Мыльная бурбалка. Скідаць (скінуць) з рахунку каго, што. Спісваць (спісаць) у тыраж каго. У ажурі. Шэрая хваля.

Заданне 5.6

Запішыце фразеалагізмы, замяняючы сучасныя адзінкі вымярэння даўнейшымі назвамі, вызначце значэнне ўстойлівых выразаў.

Ад гаршка *2,2 сантыметры*. Не *409,5 грама* ізюму. Ні *17,78 сантыметра* (не ўступіць, не аддасць). Як (быццам) *71,12 сантыметра* праглынуў. Ні за *0,5 капейкі*. З’есці *16,38 кілаграма* солі.

6 Беларуска-навуковая тэрміналогія. Тэрмін, спецыфіка тэрмінаў**Заданне 6.1**

Размяркуйце тэрміны паводле спосабу ўтварэння, запішыце словы ў наступнай паслядоўнасці: лексіка-семантычны, марфалагічны (суфіксальны, нульсуфіксальны, прэфіксальны, прэфіксальна-суфіксальны, аснова- і словазлучэнне, абрэвіяцыя), сінтаксічны.

Абарачэнне, аўдытар, БАМАП, БАМЭ, банк-эмітэнт, бізнес-план, вартасць, гіпермаркет, дробнарознічная гандлёвая сетка, дэкларацыя, дэнамінацыя, замарожванне цэн, інвестыцыйны клімат, індэксацыя, камерсант, ліквіднасць, метада Дэльфі, мікрамаркетынг, нажніцы цэнаў, неплацёжаздольнасць, нерухомасць, пазарынкавы, парог рэнтабельнасці, плаваючая працэнтная стаўка, працэнтны, разлік, спонсар, ТЛЦ, ТС, фінансіст, фондатрымальнік, франка-вагон, эмітэнт.

Заданне 6.2

Растварыце і запішыце значэнне ўстарэлых эканамічных тэрмінаў.

Барышнік, гаманец, гарнец, дольнікі, камуна, капа, ліхвяр, паншчына, пуд, скарбнік, фальварак, чынш, чэлядзь, шацунак, шляхта.



Заданне 6.3

Карыстаючыся этымалагічным і тлумачальным слоўнікамі, вызначце і запішыце паходжанне наступных тэрмінаў і іх значэнне.

Аблігацыя, авіза, авуары, акцыз, арэнда, аўтсорсінг, бартэр, біржа, брокер, брута, валавая прадукцыя, вэксаль, гандаль, дылер, дэпазіт, інкаса, інвестыцыя, кансалтынг, квота, клірынг, комплекс, купюра, лагістыка, лакаўт, лізінг, маржа, мытня, нета, офіс, падатак, палета, пасіў, пеня, пошліна, рэнтабельнасць, субсідыя, тарыф, транзіт, транспарт, фінансы, фірма, фолія, хабар, холдынг, цана, чэк, эканоміка, экспедытар, эмісія.

Заданне 6.4

Пастаўце словы ў сказах у правільным парадку, суаднясіце паняцці і іх азначэнні, запішыце атрыманыя выказванні.

1. Аб'ект перапрацоўкі прыёму для прызначаны захоўвання транспартна-лагістычнай і адпраўкі грузаў сістэмы. 2. Аптовы вытворцы за кошт свайго і праводзіць што аперацыі пасрэднік рознічны ад імя і. 3. Афіцыйная ставак сістэма за розныя устаноўленая невытворчыя і паслугі плацяжу вытворчыя. 4. Грашовае тавару вартасці выражэнне. 5. Зборнік базісных транспарціровачнага паставак афармленні міжнародных па умовах працэсу паставак тэрмінаў гандлёвых і інш. 6. Кіраванне з інфармацыйнымі аптымізацыі фінансавымі выдаткаў матэрыяльнымі і патокамі мэтай. 7. Комплекс якія канчатковым прамежкавым прылад размешчаных у або пункце транспартнай сеткі транспарту узаемадзеянне розных грузаў відаў пры перавозцы забяспечваюць і г.д. 8. Нанясенне умоўных знакаў ідэнтыфікацыйных кодаў і надпісаў штрыхавых. 9. Перадача характару ці функцый у лагістычных часткі асноўным невытворчага арганізацыям іншым ўсіх. 10. Продаж спажыўцам канчатковым тавараў. 11. Пэўная як пастаўляюцца тавараў якія і / або адначасова непадзельнае колькасць вырабляюцца або (транспартуюцца) фізічна юрыдычна цэлае. 12. Этыкетка на захоўвання цаны колькасці прадукцыі тэрміну тавары з пазначэннем кляймо наймення або гарантыйнага штрыхкода і г. д.

Словы для даведкі: партыя, маркіраванне, аўтсорсінг, лагістыка, тарыфы, ярлык, інкатэрмс, камісіянер, рытэйл, склад, цана, тэрмінал.

Заданне 6.5

Аб'яднаўшыся ў міні-групы, зрабіце пераклад на беларускую мову тэксту па вашай спецыяльнасці (гл. ніжэй). Падкрэсліце тэрміны. Ахарактарызуіце спецыфічныя рысы пяці з іх, вынікі назіранняў занясіце ў прапанаваную табліцу.

Тэрмін	Паходжанне	Структура	Утварэнне
--------	------------	-----------	-----------



Тэксты² для перакладу

1. Логистика – наука о способах и методах управления материальными, информационными, финансовыми и другими потоками с целью оптимизации товародвижения за счет рационального взаимодействия производственной, транспортной, банковской, таможенной, информационной и других подсистем экономики.

Объект логистики – сфера товарообращения во всех областях человеческой деятельности, включая информационные, финансовые и другие услуги.

Предмет логистики – способы и методы своевременной поставки с наименьшими затратами готовой продукции, сырья и комплектующих изделий в соответствии с потребностями предприятий, организаций и населения.

Цель логистики состоит в том, чтобы организовать процессы перемещения товарно-материальных потоков, которые в совокупности были бы оптимальными для данной сферы и логистической системы в целом.

Задачи логистики – осуществление наличия определенного товара конкретного качества и в требуемом количестве в оптимальное время в нужном месте с минимальными логистическими издержками.

Логистическая система – сложная, динамичная система, основной целью которой является осуществление товарообращения для своевременного обеспечения потребностей экономики и населения в товарах и продукции производственно-технического назначения с наименьшими издержками, т. е. система, в рамках которой осуществляются мероприятия по оптимальной обработке товарно-материального потока. Логистическую систему можно разделить на подсистемы: 1) *производственная логистика*, целью которой является оптимизация материальных потоков внутри предприятий, которые создают материальные блага или предоставляют материальные услуги; 2) *закупочная логистика*, целью которой является адекватное и полное удовлетворение потребностей производства в материалах с максимально возможной экономической эффективностью; 3) *транспортная логистика*, цель которой состоит в том, чтобы обеспечить нахождение товарной продукции в конкретном месте в конкретное время за счет перемещения ее между участками и участниками логистической цепи; 4) *складская логистика*, целью которой является разработка методов организации складского хозяйства, системы закупок, приемки, размещения, учета товаров и управления запасами с целью минимизации затрат, связанных со складированием и переработкой товаров.

2. Для Беларуси – страны, находящейся на перекрестке транспортных маршрутов, связывающих государства Западной Европы с двумя мощными рынками: России и Китая, а также страны Черноморского побережья со странами Балтийского моря, эффективное использование потенциала транспортно-логистических услуг должно быть приоритетной экономической

² Тут і далей тэксты для перакладу падабраныя з выкарыстаннем рэсурсаў інтэрнэта.



задачей. Для решения такой задачи наша национальная транспортная система должна стать конкурентоспособной, достаточно развитой для того, чтобы привлечь и обслуживать в соответствии с международными стандартами транзитные грузопотоки. Вот почему транзитные услуги для Республики Беларусь представляют собой приоритетное и динамично растущее направление экономического развития, являясь источником валютных поступлений, стимулируя создание дополнительных рабочих мест.

В мировой экономике и экономике каждой страны, в том числе Беларуси, логистические услуги занимают значимое место. В транзитных странах внутренняя логистика и экспорт транспортных услуг дают значительную прибавку ВВП: Литва – 14 %, Польша – 15 %, Германия – 17 %, Сингапур – 37 %. В экспорте услуг транспортные составляют: у ФРГ – 30 %, у Беларуси – около 50 % (2010 г. – 61,8 %; 2013 г. – 50,5 %; 2014 г. – 47,6 %; 2015 г. – 43,9 %; 2016 – 42,9 %). В целом, по объёму экспорта транспортных услуг Беларусь, по данным ООН, находится на 18 месте в мире среди развивающихся и транзитивных стран. Важно, что с 2005 г. государство упорно наращивало свою долю в мировом экспорте транспортных услуг, которая к 2013 г. достигла 0,402 % и затем из-за санкций по отношению к России несколько снизилась. Для сравнения, доля Беларуси в мировом ВВП по ППС составляет 0,15 % (МВФ).

3. Термины «логистический центр», «транспортно-логистический центр», «склад» практически взаимозаменяемы, но имеют несколько разные оттенки: современный склад – сложное техническое сооружение с автоматизированными функциями по накоплению, переработке и распределению грузов между потребителями; логистический центр (ЛЦ) выполняет те же функции, но с ориентацией на другие логистические услуги; транспортно-логистический центр (ТЛЦ) – это складское хозяйство в пункте (конечном или промежуточном) транспортной сети, как правило, организующее мультимодальные перевозки с участием разных видов транспорта. Классификацию складов в Беларуси дает стандарт СТБ 2/33-2010 «Классификация складской инфраструктуры». Современные склады (ЛЦ, ТЛЦ) оборудованы автоматизированными информационными системами (WMS – Warehouse Management System), позволяющими хранить информацию о местонахождении груза (контейнера, паллеты и т. д.) на основе штриховой или радиочастотной идентификации, управлять роботами-манипуляторами изъятия (размещения) груза со склада и погрузки в транспортное средство.

В рамках реализации программы «Логистика-2015» в Беларуси создано 19 ТЛЦ, еще 23 – вне программы, в итоге общее число достигло 42. Выбор места расположения логистических центров определялся их близостью к грузопотокам вдоль крупнейших автомобильных и железнодорожных трасс. Создание объектов логистической инфраструктуры предполагалось в каждой области, однако привлекательность Минского и Брестского регионов привела к тому, что построено: в Минской области – 30, в Брестской – 6, остальные 6 – в остальных областях



К сожалению, программа «Логистика-2015» не ставила целей создания ТЛЦ за рубежом, что не соответствует мировой практике. Напротив, необходимо интегрировать разрозненные товаропроводящие сети белорусских экспортеров за рубежом в современные логистические системы. РУП «Белтаможсервис» как государственный логический оператор, обладающий 6 ТЛЦ внутри страны, обязан выступить с инициативой строительства (модернизации) в России, Украине, Казахстане современных ТЛЦ (в центрах дистрибуции белорусских экспортных товаров) – это неременное условие реализации Программы развития экспорта на 2016–2020 гг.

Заданні прадуктыўна-творчага ўзроўню

1. Уявіўшы сябе кіраўніком: а) фірмы па вытворчасці пэўнай прадукцыі; б) транспартнай (аўтамабільнай, чыгуначнай, воднай) кампаніі; в) лагістычнага цэнтра; г) страхавой арганізацыі; д) арганізацыі па інфармацыйным забеспячэнні транспартнай лагістыкі, падрыхтуйце беларускамоўную рэкламную кампанію сваіх тавараў і паслуг. Рэклама павінна мець канцэпцыю, слоган, візуальны і сувеніры складнікі, мэтавую аўдыторыю і інш.

2. Аб'яднаўшыся ў міні-групы, распрацуйце прэзентацыі па прапанаваных тэмах. 1. Транспартная лагістыка: эвалюцыя, этапы развіцця, сучасны стан. 2. Эканамічны патэнцыял аўтамабільнай транспартнай сістэмы Беларусі. 3. Эканамічны патэнцыял чыгуначнай і воднай транспартнай сістэмы Беларусі. 4. Лагістычныя цэнтры Беларусі: стан і перспектывы. 5. Лагістычны сэрвіс: з сусветнага і айчыннага вопыту.

Заданні для спецыяльнасці «Фінансы і крэдыт»

1 Фанетычна-арфаэпічныя асаблівасці беларускай мовы

Заданне 1.1

Прачытайце і затранскрыбіруйце словы. Скажыце, перад якімі зычнымі вымаўляюцца гукі [з'], [с'], а перад якімі – цвёрдыя [з], [с].

Апладысменты, зварка, зверка, з'явіцца, марозна, марозлівы, песня, плазма, плазменны, пяскі, разгінаць, разгон, свабода, святло, згінуць, скінуць, схіліцца, узбярэжжа, усміхнуцца, праспект.

Заданне 1.2

Пастаўце націск у словах. Праверце па слоўніку, ці правільна вымаўляеце гэтыя словы.

Агент, адзінаццаць, алфавіт, аднастаўны, ампер, гектар, магазін, дакумент, крапіва, фундамент, выпадак, атлас (геагр.), атлас (тэкст.), пасяджэнне, існуе, беларусы, дыспансер, даследаванне, цяжкі, буйны, рэчыўны, высакаразвіты, каменны, маленькі, алібі, маляр, мысленне, агрэст, увасабленне, аварыя, агульнанацыянальны, адляжацца – адлежацца, адсейванне – адсяванне,



арганізаваны – арганізаваны, высеяваць – высаваць, нававыбраны – новаабраны, перапрацаваны – перапрацаваны, міралюбівы.

Заданне 1.3

Які гук ([i] або [ы] ці [й]) трэба вымаўляць у прыведзеных слова і спалучэннях слоў?

Вы...сці, пры...сці, з ...голачкі, вы...шаў, стол ... крэсла, на ...грышчы, узяла ...голку, брат ... сястра, луг ... поле, ад ...нстытута, пед...нстытут, пад...сці, з ...таліі, яна ...шла, да ...вана, яго ...дэал, ад ...вана, наш ...гнась, на ...мя, за ...нспектарам, не ...сці, Гродна ... Брэст, Гомель ... Магілёў, Мінск ... Віцебск, смех ... грэх, за...сці, паліт...нфармацыя, раз...сціся, з ...мі, уз...сці, аб...ду, між...нстытуцкі, да...граваць, ён ...шоў, без ...льгот, про...грыш, пера...грываць, за...мчыць, без ...груш, у ...нтэрв'ю, без ...скры, з ...нструментам, у ...ўе, бацька ... сын, хлеб ... масла.

Заданне 1.4

Вызначце, ці ўсе прыведзеныя тут рыфмы з паэмы Я.Коласа «Новая зямля» дакладныя (дакладнай рыфмай называюць такую, у якой супадаюць усе гукі, пачынаючы з апошняга націскага). Затранскрыбуйце першыя дзве рыфмы.

Верас – яшчэ раз, спачатку – па парадку, Лыска – блізка, мяне ты – абагрэты, тая – выплывае, старонка – пялёнка, скавародкі – кароткі, увачавідкі – пліткі, патэльні – пякельны, маткі – аладкі, па целе – з пасцелі, лагамі – палямі, цялушкі – дружкі, пужка – мянушка, дзядзька – бацька, завіхацца – аладцы, сёння – Заблоння, блізка – рыска, наніз – абрыс, апранатка – аладка, у барох – мог.

Заданне 1.5

Прачытайце словы ў адпаведнасці з нормамі беларускай арфаэпіі. Сфармулюйце на базе прыкладаў асноўныя арфаэпічныя правілы.

1. Голуб, стэп, восем, верф, сям'ёй, п'е, б'юцца.

2. Анекдот, вакзал, гексамер, экзамен, экзатычны, экзекуцыя, экзэмпляр, экзотыка, праэкзаменаваць, як бы, як бачыш.

3. Сшытак, на полачцы, счапляць, у сутычцы, перапісчык, падмазчык, зжаты, на печцы, на рэчцы.

4. Запісаць у 2-й асобе: купацца, мыцца, аглядацца, асмеліцца, цікавіцца, злавацца, сустрэцца, імкнуцца, захапляцца, дзівіцца.

5. Смех, скіраваць, бязлітасна, снег, світанне, скеміць, схіліцца, розгі, разбіць, згіб, схітрыць, скіба, след, сцвярджаць, сліва, спіс, схіл, збегчы.

6. Адчапіць, адчыніць, пераплётчык, адцягнуць, матцы, суседскі, суражскі, чэшскі, пражскі, падцёк, адцэджаны, адчайна, выкладчык, грамадскі, на печцы, наводчык.



2 Марфалагічныя асаблівасці беларускай мовы

Заданне 2.1

Прачытайце словазлучэнні. Вызначце правільны варыянт.

Замерзшая рака – замерзлая рака;

паясняльныя словы – паясняючыя словы;

зацвярдзеўшыя гукі – зацвярдзелыя гукі;

змяняемыя часціны мовы – змяняльныя часціны мовы;

вышэйстаячыя арганізацыі – вышэйшыя арганізацыі;

стаміўшыся байцы – стомленыя байцы.

Заданне 2.2

Перакладзіце на беларускую мову. Назавіце выпадкі несупадзення формаў роду і ліку назоўніка ў рускай і беларускай мовах.

Наручные часы, сделать запись, педагогический вуз, шрам над бровью, едкая гарь, студенческое общежитие, маленький утёнок, перемёрзшая клюква, белая гвоздика, мёртвая зыбь, перепись населения, выгодная продажа, сухая мозоль, компот из голубики, пачка соли, воспоминание о лете, узорчатые кружева, дрожь пробежала, неполная опись, наше потомство, желанное обручение, масло из конопли, старый комод, много фальши, годовой отчет, благосостояние народа, себестоимость товара.

Заданне 2.3

Выпішыце спачатку словазлучэнні са словамі, у якіх замест кропак трэба пісаць канчатак -а (-я), а потым – -у (-ю). Раствлумачце правапіс назоўнікаў.

Дэфіцыт час..., гарантыйнага ліст..., залатога запас..., нацыянальнага банк..., змест дакумент..., грашовага знак..., аптовага продаж..., вылічальнага працэс..., сістэмнага падыход..., інфармацыйнага рэсурс..., магнітнага дыск..., фінансавага рынк..., загад дырэктар..., візуальнага інтэрфейс..., подпіс бухгалтар..., узнаўленне файл..., няўважлівасць канкурэнт..., від крэдыт..., акцыянернага таварыств..., новага супрацоўнік..., манапольнага капітал..., мультыпраграмнага рэжым... .

Заданне 2.4

Утварыце прыметнікі пры дапамозе суфікса -ск- ад наступных назоўнікаў. Да прыметнікаў падбярыце назоўнікі і запішыце словазлучэнні.

Брэст, таварыш, чэрвень, Хатынь, Слаўгарад, Асіповічы, Каўказ, калмык, Маладзечна, Палессе, прапагандыст, гігант, снежань, Сычуань, восень.

Заданне 2.5

Утварыце ад лічэбнікаў з назоўнікамі складаныя прыметнікі і падбярыце да іх назоўнікі. Запішыце, утварыўшы словазлучэнне.

Узор выканання: 45 год – саракапяцігадовы юбілей.

3 гадзіны, 12 кіламетраў, 27 градусаў, 80 грам, 30 працэнтаў, 82 кватэры, 2 сутак, 7 паверхаў, 100 метраў, 50 тон, 9 тамоў.

Заданне 2.6

Перакладзіце наступныя словазлучэнні на беларускую мову, выкарыстоўваючы ўсе магчымыя формы замены неўласцівых беларускай мове дзеепрыметнікаў.

Приобретённый за деньги, произведённая продукция, обанкротившаяся фирма, развёрнутая торговля, осуществляющаяся регистрация, осознанная ошибка, почитаемый коллега, договаривающиеся стороны, находящиеся в обращении деньги, возмещённый убыток, график планируемых расходов, установившиеся цены, хозяйствующий субъект, создающиеся фирмы, невидимый луч, угрожающее положение, вынужденные колебания, трудящийся человек, обслуживающий персонал.

3 Сінтаксічныя асаблівасці беларускай мовы

Заданне 3.1

Спішыце. Устаўце замест пропуску патрэбныя прыназоўнікі. Раскажыце пра асаблівасці кіравання ў беларускіх словазлучэннях.

1. Думаць ... другом – думаць ... іншае; не знаць ... яго намереннях – не ведаць ... яго намеры; не хочеця думаць ... плохом – не хочацца думаць ... дрэннае; многія забылі ... спорце – многія забыліся ... спорт; ухаживать ... бабушкой – даглядаць ... бабулю; ідти ... дому – ісці ... дома; болеть ... гриппом – хварэць ... грып; спрашиваць ... уроках; пытацца ... урокі; избави́ться ... хлопот – пазбыцца ... клопатаў.

2. Вызначыць ... смак, пісаць ... адрас, ажаницца ... ёю, не зважаць ... дождж, хадзіў ... малако, не спаць ... начах, ведаў ... газетах, ішлі ... пяць чалавек, рагатаў ... анекдота, клапаціцца ... маці, забыцца ... ўрокі.

Заданне 3.2

Вызначце сказы з сінтаксічнымі памылкамі.

1. Усе ведаюць, якія чуткі ходзяць аб мне.
2. Я ўдзячны лёсу, што з усіх краёў ён выбраў для мяне навекі гэты.
3. У першы зімовы дзень ён захварэў пнеўманіяй.
4. Безліч малых рэк жывіць возера.
5. За ўсё, што вы расказалі, я вас так дзякую.

Заданне 3.3

Прачытайце і разгадайце загадкі. Назавіце тыпы сказаў па будове.

1. Ні свет, ні зара, сагнуўшыся, пайшоў са двара.
2. Задраўшы чупрынку, паляцеў у адрынку.
3. Не піўшы, не еўшы, крычыць ашалеўшы.
4. Пабеглі сычыкі, задраўшы лычыкі.
5. Што сіне не сінячы? Што бела не белячы? Што чорна не чэрнячы?
6. Дваццаць без пятнаццаці, трох не далажыўшы, двух не далічыўшы. Колькі будзе?
7. Пералічыце пяць дзён па парадку, не назваўшы дат і найменняў дзён.
8. Pole не змерана, быдла не злічана, пастух рагаты.
9. Паложана пячаць, што без жалеза не пачаць.
10. Вісіць сіта, не рукамі звіта.
11. Стаіць бычок, асмалены бачок.
12. Тысячы брацікаў звязаны, адным поясам



падпярэзаны. 13. Разасланая пасцілка, на пасцілцы рассыпаны сярэбраны пясочак, а па сярэдзіне – залаты кружочак. 14. Днём акно разбітае, а за ноч устаўленае. 15. Між гор мерзне Ягор, панчошкай накрыты. 16. Зялёна зялёнка, звязана галоўка. 17. Скручана, зверчана, па хаце скача.

Заданне 3.4

Складзіце з прапанаванымі словамі сказы так, каб яны ў адным выпадку выступалі як пабочныя словы, а ў другім – як члены сказа.

Здаецца, нарэшце, сапраўды, на дзіва, на жаль, хутчэй за ўсё, зразумела, праўда, бадай, па-вашаму – па вашаму, так, напрыклад, з аднаго (другага) боку(/-а).

4 Культура прафесійнага маўлення

Заданне 4.1

Знайдзіце словазлучэнні і сказы з памылкова ўжытымі формамі займеннікаў, выпраўце іх (вусна).

Дазвольце падзякаваць вас; не кпіце з яго; пры цябе разышліся; расказвае сам сабе; дзякую вам за падтрымку; выбег з ейнага пакоя; не дакарайце сабе; не ў тога пытай; гэны не ўспрымае; зарубі сабе на носе; нечага рабіць вечарамі; правяралі самага начальніка; таго ніхто не клікаў; некатараму скажуць; ніякістрой; нікому сябру; нікаго няма; ні на каго не звяртай увагу; нікаму не кажы; спытай у яго самога; ад усяе душы; ад таей увагі; што-небудзь скажы; ні да чаго не прыдатны.

Заданне 4.2

Выпраўце памылкі ў наступных сказах. З якімі камунікатыўнымі якасцямі маўлення яны звязаны?

1. У выніку навучання ў семінары Алесь набыў ґрунтовыя веды па матэматыцы, фізіцы і астраноміі. 2. Ефрасіння Полацкая заснавала мужыцкі манастыр у Полацку. 3. Таксама эфектна ў будаўніцтве выкарыстоўваць металічныя кантрукцыі. 4. Дэкан словамі падзякі за ўдзел усім выступоўцам зачыніў канферэнцыю. 5. Міхаська не ўмеў ляжаць з зачыненымі вачыма. 6. Падымаючыся на гару, у турыстаў парваліся вяроўкі. 7. Усё павінна адказваць задачам нашага даследавання. 8. Прагноз абяцае добрыя кліматычныя ўмовы. 9. Кожная лекцыя павінны паглыбляць кола ведаў студэнтаў. 10. Ініцыялы пішыце скарачана. 11. У гарах крышталічна чыстае паветра.

Заданне 4.3

Як правільна звярнуцца да падначаленага або начальніка? Як быць у тым выпадку, калі Вы не ведаеце яго імя, імя па бацьку? Адкажыце на пытанні, выкарыстоўваючы наступны тэкст.

Ва ўстанаўленні кантакту паміж людзьмі значнае месца адводзіцца ветліваму звароту. Непрыемны ці непрыемны зварот можа стаць першай і



адзінай перашкодай у развіцці ўзаема сувязяў, і, наадварот, цёплае прывітанне можа пакласці пачатак карысным, дзелавым, сяброўскім зносінам.

Своеасабліваць звароту надае перш за ўсё тое, каму ён адрасуецца: знаёмаму ці малазнаёмаму, мужчыне ці жанчыне, маладому ці сталаму чалавеку. Культурны чалавек, жадаючы, каб на яго звярнулі ўвагу, пачне свой зварот, просьбу са слоў прабачэння: «Прабачце, калі ласка», «Прабачце», «Даруйце», «Даруйце (прабачце) за турботу» (рус. «Извините», «Простите», «Простите (извините) за беспокойство»).

Як правіла, прыцягненне ўвагі звязана з просьбай. Гэта цягне за сабой утварэнне больш складаных моўных формаў, напрыклад: «Прабачце (даруйце), Вы не скажаце...», «Не маглі б Вы мне сказаць.. .», «Вы не ведаеце... » (рус. «Простите (извините), Вы не скажете... », «Не могли бы Вы подсказать... », «Будьте так добры... »). Пералічаныя формы могуць замяніць звароты ў тых выпадках, калі Вам складана назваць суб'ядніка словамі: «таварыш», «спадар», «малады чалавек» ці інш. (паводле І. Браіма).

Заданне 4.4

Размяркуйце выразы маўленчага этыкету беларусаў, зыходзячы з лексічнага значэння: словы падзякі, запрашэнні, пажаданні, прабачэнні.

З Богам! Заставайцеся здаровы! Будзьце (бывайце) здаровы! Добрага Вам здароўя! Бог помач! Памагай Бог! Спор у працы! Спору ў працы! Дапамажы вам Божа! Вельмі (шчыра) удзячны Вам! Вялікі расці! Да скорай (хуткай) сустрэчы! Да спаткання! Да пабачэння! Даруйце (прабачце, прабачайце), калі ласка! Дзякуй Вам! Калі ласка! Зрабіце ласку! Будзьце ласкавы! На здароўе!

Не забывайце нас! Не забывайце пра нас! Наведвайце нас часцей! Наведвайцеся часцей! Не крыўдуйце! Прабачце, калі што не так! Сардэчна запрашаем! Калі ласка (заходзьце, сядайце, частуйцеся і інш.), Дазвольце Вас запрасіць (на вальс, у тэатр, на выставу і інш.), Скорай (хуткай) папраўкі! Скарэй (хутчэй) папраўляйцеся! Смачна есці! Смачнага! Спакойнай (добрай) ночы! Дабранач! Спакойна адпачыць! Усяго добрага (найлепшага)! Шчасліва! Шчаслівай дарогі! Ідзіце з Богам ці Ідзіце здаровы! Хлеб-соль! Хлеб ды соль! Шчасліва вярнуцца! Шчасці Вам Божа! Шчасці Божа!

5 Лексічныя і фразеалагічныя асабліваці беларускай мовы

Заданне 5.1

Складзіце і запішыце сказы са словамі-амонімамі, якія маюць наступныя значэнні.

Стан – тулава чалавека; лагер, месца стаянкі; вялікая машына для буйных металічных вырабаў; становішча, у якім што-небудзь знаходзіцца.

Бабка – матчына або бацькава маці, бабуля; старая жанчына; страва з дронай бульбы, запечанай у форме; некалькі снапоў збожжа, састаўленых пэўным чынам на ніве.



Заданне 5.2

Складзіце словазлучэнні, падабраўшы да кожнага назоўніка прыметнік у патрэбнай форме.

1. (Шаўкавісты, шаўковы) трава, гальштук, сукенка, валасы. 2. Пясчаны, пясочны) бераг, дно, глеба, скрыня, камень. 3. (Перадавы, пярэдні) рад, калгас, кола, брыгада, сцяна. 4. (Лясны, лясісты) мясцовасць, ягады, звер, глухамань, паветра, трава. 5. (Даходлівы, даходны) тлумачэнне, месца, гаспадарка, манера, галіна. 6. (Дробны, дробавы) каменне, групы, лік, лічэбнікі, лісточкі, пясок, гандаль. 7. (Дымны, дымавы, дымчаты) завеса, хмары, колер, паветра, порах. 8. (Класны, класічны, класавы) сход, баі, твор, журнал, спадчына, вагон, дошка, барацьба.

Заданне 5.3

Да іншамоўных слоў падбярыце адпаведныя беларускія. Складзіце сказы з трыма парамі гэтых слоў і скажыце, ці ёсць розніца ў іх ужыванні.

Арфаграфія, інтуыцыя, ініцыятар, кантраст, атэль, дэфект, юбілей, іронія, п'едэстал, антракт, персанаж, фрагмент, лідар, перспектыва, эталон, эфект.

Заданне 5.4.

Успомніце і запішыце прыказкі, у якіх ёсць антонімы.

Густа-пуста, мякка-вёрда, лета-зіма, горкая-салодкая, вялікі-малы, лёгка-цяжка.

Заданне 5.5

Пры дапамозе прыставак утварыце новыя словы. Складзіце 8–10 сказаў з утворанымі антонімамі (на выбар):

- 1) у-, вы- : лятаць, вадзіць, лазіць, ехаць, хадзіць, бегаць, капаць;
- 2) неда-, пера- : выканаць, браць, варыць, даць, сыпаць, саліць;
- 3) пры-, ад- : ганяць, несці, везці, каціць, цягнуць;
- 4) раз-, з- : вязаць, чакаць, складваць, стаўляць, кляпаць, біць.

Заданне 5.6

Падбярыце да ніжэйпрыведзеных слоў сінонімы і складзіце сінанімічныя рады.

Вялікі, распаўсюджанасць, смеласць, бачыць, ісці, многа, цемра, натоўп.

6 Беларуская навуковая тэрміналогія. Тэрмін, спецыфіка тэрмінаў

Заданне 6.1

З прапанаваных тэрмінаў выпішыце беларускія, што бытавалі спрадвеку.

Аўдытар, выдаткі, аўкцыён, даведка, маёмасць, баніфікацыя, бартар, завяшчанне, найміт, брокер, спадчына, спадчыннік, клірынг, маркетынг, спажывецкая вартасць, менеджмент, ноу-хау, растратнік, рэфакцыя, сертыфікат, пазычковец, дапушчальны прыбытак, талака, холдынг.



Заданне 6.2

Прачытайце тэкст. Вызначце слэнгавыя словы, якія ўжываюцца ў эканамічнай сферы. Чым яны адрозніваюцца ад тэрмінаў і прафесіяналізмаў?

Фондавая біржа не звязана з выпускам акцыяў; яна займаецца толькі продажам і рухам акцыяў «праз другія рукі». Такім чынам, калі акцыі набываюцца на фондавай біржы, яны не прыносяць грошай кампаніі, што іх выпусціла, а толькі акцыянеру, які іх прадаў. Фондавая біржа, аднак, важная для рынку новых акцыяў, бо лёгкасць, з якой акцыі можна перапрадаць, падштурхоўвае людзей да інвеставання; яны ведаюць, што лёгка могуць зноў ператварыць свае акцыі ў грошы. Да таго ж стваральнікамі рынку могуць быць супольнікі фондавай біржы, якія маюць магчымасць прадаваць новыя акцыі, што яны нядаўна набылі, іншым брокерам біржы. На жаргоне фондавай біржы тыя, хто спекулюе на павышэнні, завуцца «быкі», тыя, хто спекулюе на паніжэнні, – «мядзведзі», а тыя, хто спекулюе на новых акцыях, – «алені».

Заданне 6.3

Перакладзіце з рускай мовы на беларускую наступныя тэрміны.

1. Возместить–..., взаиморасчёт–..., заемщик–..., задолженность–..., истечение срока–..., наращенные проценты–..., оборот–..., обязательство–..., ордер расходный–..., платёж–..., сделка–..., счётчик (личность)–... .

2. Расчётная цена, государственный кредит, акционер, земельный налог, имущество предприятия, индекс, кредитоспособность, эмиссия, ценные бумаги, процент за кредит, рентабельность производства, основные фонды, купля-продажа, концессия, денежные средства, дебитор, ассортимент, банковская ссуда, бухгалтер, авансовый отчёт, фонды экономического стимулирования.

Заданне 6.4

Зрабіце пераклад тэксту на беларускую мову. Выдзеліце тэрміны. Ахарактарызуйце іх спецыфічныя рысы, паходжанне і спосаб утварэння.

Возникает вопрос о том, можно ли считать, что английское понятие «менеджмент» и русское «управление» и, соответственно, «менеджер» и «руководитель» – это одно и то же. И да, и нет. Во-первых, говоря о «менеджменте», американцы почти всегда подразумевают фигуру «менеджера» – человека, субъекта управления, действующего в некоторой организации. В более общем смысле они применяют термин «администрация», «администрирование» (administration), который в большей степени отражает обезличенную систему управления. Во-вторых, когда говорят «менеджер», то, по большому счету, имеют в виду профессионального управляющего, осознающего, что он представитель особой профессии, а не просто инженер или экономист, занимающийся управлением. К тому же менеджер – это человек, прошедший, как правило, специальную подготовку.



Заданне 6.5

Аб'яднаўшыся ў міні-групы, зрабіце пераклад на беларускую мову тэксту па вашай спецыяльнасці (гл. ніжэй). Падкрэсліце тэрміны. Ахарактарызуйце спецыфічныя рысы пяці з іх, вынікі назіранняў занясце ў прапанаваную табліцу.

Тэрмін	Паходжанне	Структура	Утварэнне
--------	------------	-----------	-----------

Тэксты для перакладу

1. Возникновение и развитие банковского дела связано с капиталом, приносящим проценты. Основной формой капитала, приносящего проценты, является ссудный капитал. Деньги, отдаваемые в ссуду и возвращаемые с процентом, и есть ссудный капитал. Должником становится предприниматель, берущий кредит с целью получения прибыли в процессе его использования. Предприниматель платит за кредит частью созданной на его предприятии прибыли. В связи с этим вся она объективно делится на предпринимательский доход и процент. Одновременно происходит отделение капитала-собственности от капитала-функции.

Ссудный процент есть часть добавленной стоимости, которую промышленные и торговые капиталы передают ссудному капиталу, если берут кредит. Величина ссудного процента определяется спросом на ссудный капитал и его предложением, колеблясь обычно от величины, близкой к нулю, до средней нормы промышленной прибыли как высшей границы .

Объективно это связано с конкуренцией капиталов и их переливом из одной сферы деятельности с меньшей прибылью в другую сферу, где прибыль высока.

2. Структура хозяйственной системы, как уже сложившейся, предлагает устойчивые взаимосвязи между её элементами. И стабильность, оптимальность, устойчивость системы зависит от того, какой тип координации в ней доминирует. Любая хозяйственная система базируется на двух основах: собственности на средства производства и собственности на рабочую силу.

Собственность – это не вещь, и не отношение человека к вещи. Человек может присваивать, но «не иметь» собственности, не вступать в отношения собственности. Такие условия труда, которые, будучи «дарами» природы по своему существу (воздух, осадки, сила ветра и т.п.), не поддаются монополизации, не являются продуктом труда человека, не становятся и объектами собственности. По их поводу вообще не возникает никаких экономических отношений. Например, воздушное пространство, океаны и их недра и т.п. вне государственных границ, не объявленные по закону объектами интернациональной, международной собственности, являются общим достоянием человечества. По поводу их можно обнаружить лишь отношения распределения и пользования (определение квот добычи, районов, сроков, видов промыслов).

3. Собственность на рабочую силу есть экономическое отношение, объектом которого является способность работника к труду. Субъектами этого отношения могут выступать разные лица, но одним из них обязательно должен быть работник. Существование отношений собственности на рабочую силу выражается в экономической реализации этой собственности. В разных обществах она реализовывалась по-разному.

При рабовладении собственность на рабочую силу экономически реализуется неотделимо от реализации собственности на средства производства, поскольку собственником выступает одно и то же лицо. Весь продукт, созданный рабом, отчуждается от него его собственником.

При феодализме объектом отчуждения является, главным образом, прибавочный труд или его продукт, что могло происходить по-разному: иногда первичное присвоение осуществлял работник, и уже после этого имело место отчуждение прибавочного продукта феодалом; в других случаях он доставался феодалу непосредственно (при работе на участке феодала, отбытии повинностей и т. д.).

В современной экономике положение иное. Здесь собственником рабочей силы выступает ее носитель – наемный работник. Для него она реализуется в продаже рабочей силы по стоимости, отклоняясь в цене (зарплате) от стоимости в зависимости от конкретной хозяйственной ситуации.

4. Впервые как самостоятельная денежная единица рубль появляется в Древней Руси в XII веке, в период правления Великого князя Василия Иоановича. Один рубль этого периода оценивался равным пяти рублям середины XIX века. В XIII веке он имел хождение в денежном обращении в виде слитков серебра. По другим сведениям, впервые в письменной истории рубли упоминаются в 1321 г. как обрубки серебра без всякого знака или клейма, весом около 22 золотников, длиной около 7,5 см, шириной около 0,5 см. Но на исходе XIV века московские рубли состояли уже из мелких серебряных монет и вес их уменьшился. В конце XIV века фунт золота стоил около 55 серебряных рублей. С 1704 г. начинает чеканиться регулярно как русская денежная единица монета достоинством в сто копеек. В таком качестве она продолжает существовать все последующее время до последних лет.

Бумажный рубль впервые появился в обращении в конце Первой мировой войны. Советскими властями после денежной реформы в 1961 г. официально было объявлено содержание одного бумажного рубля в количестве 0,98 грамм чистого золота. В настоящее время содержание одного российского рубля по отношению к золоту официально не устанавливается.

5. Главным элементом финансового рынка, на котором компании могут выбрать вариант финансирования своей деятельности, является фондовая биржа, функция которой – организация купли-продажи находящихся в обращении ценных бумаг с наименьшими издержками. На фондовой бирже



имеют хождение разные ценные бумаги, из которых главными, преобладающими являются облигации и акции.

Облигация – документ, удостоверяющий, что ее владелец одалживает компании деньги под определенный процент; иными словами, облигация – это долговое обязательство выпустившей ее фирмы или государства.

Акция – документ, удостоверяющий, что купившее его юридическое или физическое лицо вкладывает, инвестирует свои средства в ту или иную фирму, взамен получая долю ее прибыли, называемую дивидендом.

На первичном рынке ценных бумаг акции и облигации выпускаются в обращение и размещаются среди инвесторов. На вторичном рынке осуществляется купля-продажа эмитированных ранее ценных бумаг, т. е. переход ценных бумаг из рук в руки. Поскольку репутация биржи зависит от качества товара, которым на ней торгуют, т. е. от ликвидности ценных бумаг, поэтому биржи придирчиво отбирают компании, желающие котировать свои акции.

Спіс літаратуры

- 1 Беларуская мова (прафесійная лексіка) : дапаможнік / Д. В. Дзятко [і інш.] ; пад агул. рэд. Д. В. Дзятко. – Мінск : Тетраліт, 2013. – 288 с.
- 2 **Зразікава, В. А.** Беларуская мова. Прафесійная лексіка для эканамістаў : вучэбны дапаможнік / В. А. Зразікава, А. В. Губкіна. – Мінск : Вышэйшая школа, 2016. – 383 с.
- 3 Беларуская мова. Прафесійная лексіка. Сацыяльна-гуманітарныя навукі : вучэбны дапаможнік для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі / М. Р. Прыгодзіч [і інш.] ; пад рэд. М. Р. Прыгодзіча, У. І. Куліковіча. – Мінск : РІВШ, 2015. – 258 с.
- 4 Арфаэпічны слоўнік беларускай мовы / уклад. : В. П. Русак [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 2017. – 757 с.
- 5 **Баршчэўская, А. Л.** Арфаграфічны слоўнік беларускай мовы / А. Л. Баршчэўская, Л. П. Баршчэўскі. – Мінск : П Уладзімір Сіўчыкаў, 2018. – 560 с.
- 6 **Наталевіч, О. Г.** Русско-белорусский учебный словарь экономических терминов / О. Г. Наталевич, М. В. Юнаш, С. В. Огородникова. – Минск : БГЭУ, 2017. – 45 с.
- 7 Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы / І. Л. Капылоў [і інш.] ; пад рэд. І. Л. Капылова. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2016. – 968 с.

